

«Οπτικοακουστική Παιδεία: ... αδιέξοδα και διαδρομές»

"Συνοπτικό σχεδιάσμα των κυριότερων προβλημάτων για τη θεσμοθέτηση της Οπτικοακουστικής Παιδείας στην τυπική εκπαίδευση και παρουσίαση του προτεινόμενου Προγράμματος Σπουδών για την Οπτικοακουστική Έκφραση στην Υποχρεωτική Εκπαίδευση"

εισηγητής: Μένης Θεοδωρίδης

(Διημερίδα "Δημόσια Εκπαίδευση και Κινηματογραφική Παιδεία", ΑΠΡ./2014)

Αγαπητοί φίλοι,

Θα ήθελα να ευχαριστήσω όλους τους διοργανωτές για την ευκαιρία που μου έδωσαν να σας απευθύνομαι και όλους εσάς που βρίσκεστε τώρα εδώ.

Ο χρόνος δεν επιτρέπει την αναλυτική έκθεση των αναφερόμενων ως "αδιεξόδων" στο θέμα της θεσμικής καθιέρωσης ενός Προγράμματος Σπουδών για την Οπτικοακουστική Έκφραση στην Πρωτοβάθμια και Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση. Επίσης δεν επιτρέπει τη διεξοδική παρουσίαση ενός αντίστοιχου προτεινόμενου Προγράμματος Σπουδών για όλες τις βαθμίδες της Υποχρεωτικής Εκπαίδευσης. Πιστεύω όμως ότι θα είναι ίσως χρήσιμο να παραθέσω τα βασικά σημεία του εγχειρήματος και να παραπέμψω κάθε ενδιαφερόμενο στις αντίστοιχες ηλεκτρονικές πηγές όπου υπάρχουν, αναλυτικά αναρτημένα, όλα τα σχετικά κείμενα.

Οι εισηγήσεις που προηγήθηκαν προκαλούν αισιοδοξία για την ποιότητα και τον ενθουσιασμό που χαρακτηρίζει τα εμπλεκόμενα άτομα, μαθητές και εκπαιδευτικούς. Αν όμως απομακρυνθούμε από τη μικροκλίμακα των δημιουργικά ένθερμων υποστηρικτών, ποια είναι η εικόνα που προκύπτει στη γενικεύσιμη κλίμακα του σημερινού Εθνικού Προγράμματος Σπουδών; Ας ξεκινήσουμε τον προβληματισμό μας, διερευνώντας το αίτημα του Κινηματογράφου στην Εκπαίδευση, μέσα στο υπάρχον θεσμικό πλαίσιο για την Πρωτοβάθμια και τη Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση.

Τι μπορεί να σημαίνει "...περισσότερος κινηματογράφος στο σχολείο;"

- καθιέρωση μαθήματος επιλογής; (μόνο σε μία τάξη-σχολική χρονιά, **μόνον για ενδιαφερόμενους** και με την πιθανότητα η επιλογή, στα περισσότερα σχολεία να μην προσφέρεται συχνά).
- μάθημα τέχνης **για όλους**; (όπως μουσική-εικαστικά;)
 - εξειδικευμένες γνώσεις από ειδικότητα
 - στόχοι
 - περιεχόμενο:
 - ιστορία κινηματογράφου
 - αισθητική-εκφραστικά μέσα
 - τεχνολογία κιν/φου-εργαλεία
 - οργάνωση παραγωγής-διανομή
 - διαχείριση μαθήματος (προ κρίσης):
 - 1 ώρα/εβδ. (πολύ λίγο για προβολές και παραγωγή)
 - ειδικότητα; (κριτήρια ειδικότητας και πολλά κενά)
 - θα διδάσκουν μόνον σκηνοθέτες; κριτικοί; μοντέρ; διευθυντές φωτογραφίας;
 - με ποιο πτυχίο; χωρίς πτυχίο;
 - ανάγκες εργαστηριακού εξοπλισμού
- συχνές προβολές ταινιών;
 - μέσα στο χρόνο των διαφόρων μαθημάτων; (ο προβλεπόμενος χρόνος των διδακτικών ωρών για κάθε διδακτική ενότητα δεν επαρκεί για προβολή και συζήτηση ταινιών)
 - εκτάκτως 4-5 φορές το χρόνο; δηλαδή, άτυπες δραστηριότητες πολιτισμού εκτός ωρολογίου προγράμματος (όμιλοι, ειδικές εκδηλώσεις, επισκέψεις, αφιερώματα κ.λπ. που -σε κάποιο βαθμό- ισχύουν με τις τρέχουσες ρυθμίσεις). Αναγκαστικά αναφερόμαστε μόνον σε **ομάδες ενδιαφερόμενων μαθητών**.
- εργαστήρια παραγωγής μαθητικών ταινιών;
πάλι άτυπες δραστηριότητες πολιτισμού εκτός ωρολογίου προγράμματος (όμιλοι, ειδικές εκδηλώσεις, επισκέψεις, αφιερώματα κ.λπ. που -σε κάποιο βαθμό- ισχύουν με τις τρέχουσες ρυθμίσεις). Αναγκαστικά αναφερόμαστε μόνον σε **ομάδες ενδιαφερόμενων μαθητών**.

Με τα παραπάνω δεδομένα, προφανώς δεν μπορεί να γίνεται λόγος για ένταξη του κινηματογράφου στο Πρόγραμμα Σπουδών, αλλά μόνον για ριζική αλλαγή του εκπαιδευτικού συστήματος, ώστε να δοθούν ώρες σε νέα αντικείμενα.

Ας εξετάσουμε τώρα το ίδιο αίτημα όπως διατυπώνεται από τρεις διαφορετικές ομάδες ειδικών που όλες όμως συγκλίνουν στην ανάγκη ένταξης των οπτικοακουστικών στην εκπαίδευση.

ΔΙΑΦΑΝΕΙΑ 2^η

**Πόσες διαφορετικές προτάσεις οπτικοακουστικών στο σχολείο;
(σε κάθε εκπαιδευτική βαθμίδα, για όλους τους μαθητές;)**

- 1. Προτάσεις για μάθημα κινηματογράφου “film ή cinema education” (το αίτημα της εξοικείωσης με την 7^η τέχνη)**
Μάθημα επιλογής ή υποχρεωτικό; Ποια η σχέση του με τα άλλα μαθήματα τέχνης; Πόσες ώρες και σε ποιες τάξεις; Πόσες ώρες για παρακολούθηση ταινιών; Θα χρειαστεί ειδικότητα; Οι μαθητές θα παράγουν ΟΑ έργα; Πότε; *μάθημα που σχεδιάζεται από: καλλιτέχνες ή μελετητές του κινηματογράφου*
στόχος: πολίτες που αγαπούν συνειδητά τον κινηματογράφο
- 2. Προτάσεις για εκπαίδευση στα Μέσα “media literacy” (το αίτημα της κριτικής στάσης σε όλα τα γνωστικά αντικείμενα, δια μέσου όλων των μαθημάτων)**
Μπορούν όλοι οι εκπαιδευτικοί να αντιμετωπίζουν κριτικά την ύλη τους; Οι μαθητές θα παράγουν ΟΑ έργα; Τι είδους; Θα εξοικειώνονται καθόλου με τον κινηματογράφο; Μήπως θα απαιτηθεί και χωριστό μάθημα; Ποιοι θα το διδάσκουν; Πότε; *μάθημα που σχεδιάζεται από: ειδικότητες των κοινωνικών επιστημών και παιδαγωγούς*
στόχος: κριτικά σκεπτόμενοι πολίτες
- 3. Προτάσεις για μάθημα ψηφιακών τεχνολογιών πληροφορικής-επικοινωνίας “ICT” (το αίτημα κατάκτησης της γνώσης μέσα από την τεχνολογική επάρκεια)**
Θα αποτελεί χωριστό μάθημα; Πόσες ώρες; Μπορούν οι τεχνολόγοι να διαχειριστούν τις γνώσεις όλων των άλλων γνωστικών αντικειμένων; Η τεχνολογική επάρκεια, καθώς οι εξελίξεις στις τεχνολογίες πληροφορικής συνεχώς προσθέτουν νέα εργαλεία, συνεπάγονται και επικοινωνιακή επάρκεια; *μάθημα που σχεδιάζεται από: τεχνολόγους πληροφορικής*
στόχος: τεχνολογικά εγγράμματοι πολίτες

**μάθημα
κινηματογράφου**

**εκπαίδευση
στα Μέσα**

**Τεχνολογίες
Πληροφορικής
Επικοινωνίας**

Τρεις διακριτές προτάσεις, τρία σύνολα αιτημάτων, τρία ... "αυγά".

Κρίνοντας από τη διεθνή εμπειρία, τρία συναφή γνωστικά αντικείμενα που, και τα τρία, αναφέρονται στη χρήση εικόνων και ψηφιακών μέσων, αποκλείεται να καθιερωθούν ως χωριστά αντικείμενα που να απευθύνονται σε όλους τους μαθητές όλων των βαθμίδων της Υποχρεωτικής Εκπαίδευσης. Εκτός αν τα τρία παραπάνω σύνολα αποτελέσουν ένα ενιαίο σύνολο σε μια συμβολική "ομελέτα" όπου η έμφαση θα πρέπει να δοθεί στο γεγονός ότι τα "αυγά" θα πρέπει να ...σπάσουν. Αυτή είναι η ματιά του "εργαστηρίου οπτικοακουστικής έκφρασης" στο, πάλαι ποτέ, "Πρόγραμμα ΜΕΛΙΝΑ-Εκπαίδευση και Πολιτισμός" και του Προγράμματος Σπουδών για την Οπτικοακουστική Έκφραση που σας παρουσιάζω σήμερα:

ΔΙΑΦΑΝΕΙΑ 3^η

Η οπτικοακουστική έκφραση είναι ένα πολυτροπικό σύστημα επικοινωνίας.

Σε μια ολιστική θεώρηση του επικοινωνιακού γραμματισμού (εθνική γλώσσα-ξένες γλώσσες-τέχνες), η οπτικοακουστική έκφραση θα θεωρείται ισχυρό εναλλακτικό σύστημα επικοινωνίας το οποίο:

- διαθέτει σύνθετες επικοινωνιακές δυνατότητες καθώς συνδυάζει νοηματοδοτήσεις και δημιουργία συμβολισμών:
 - με ακίνητες εικόνες
 - με κινούμενες εικόνες
 - με ήχους
 - με γραπτό λόγο
- έχει διεθνή απήχηση
- συνδέεται με πολλές εφαρμογές στη σύγχρονη ζωή
- συνδέει τη σχολική ύλη με την καθημερινή ζωή και τα βιώματα των παιδιών

Η απαραίτητη εξοικείωση των νέων πολιτών με την οπτικοακουστική έκφραση θα ακολουθήσει τη διδακτική μεθοδολογία που ακολουθεί η διδασκαλία της γλώσσας

Στο πλαίσιο της τυπικής εκπαίδευσης:

- Εξοικείωση με τον οπτικοακουστικό λόγο σε όλες τις τάξεις της υποχρεωτικής εκπαίδευσης -από όλους τους εκπαιδευτικούς, όπως συμβαίνει για τις γραπτές εργασίες- χωρίς να απαιτούνται εξειδικευμένες γνώσεις.
- Σταδιακά, οι εκπαιδευτικοί όλων των ειδικοτήτων θα ενσωματώσουν στα μαθήματά τους την ανάθεση παραγωγής πολύ απλών οπτικοακουστικών κειμένων σχετικά με το εκάστοτε μάθημα και τη μελέτη πολύ απλών οπτικοακουστικών κειμένων σχετικά με το μάθημά τους.
- Όλες οι δραστηριότητες του προτεινόμενου Προγράμματος Σπουδών, νοούνται ως συλλογικές και προβλέπουν λήψη αποφάσεων μετά από διαπραγμάτευση εννοιών, επιχειρηματολογία και σύνθεση απόψεων μέσα στο πλαίσιο κάθε μικρής ομάδας μαθητών-δημιουργών. Η διαδικασία λήψης συλλογικών αποφάσεων και αναστοχαστικού διαλόγου αποτελεί κομβική παιδαγωγική επιλογή και συμβάλλει στην ανάπτυξη προφορικού κριτικού λόγου.
- Η παράλληλη εξοικείωση των μαθητών με την καλλιτεχνική οπτικοακουστική έκφραση (κυρίως κινηματογράφος) λειτουργεί όπως η μελέτη της λογοτεχνίας στο μάθημα της γλώσσας και θα πραγματοποιείται στο πλαίσιο του επικοινωνιακού γραμματισμού για όλους τους μαθητές, με τη συνεργασία ειδικών επισκεπτών, σε μικρό αριθμό προβλεπόμενων προβολών για κάθε τάξη.
- Επίσης, για ενδιαφερόμενους μαθητές, θα προβλέπονται εξειδικευμένες, άτυπες δραστηριότητες πολιτισμού εκτός ωρολογίου προγράμματος (όμιλοι, ειδικές εκδηλώσεις, επισκέψεις, αφιερώματα κ.λπ.).

Συμπερασματικά, δεν αναφερόμαστε στην αξία του οπτικοακουστικού κειμένου μόνον ως «αφορμής» (θεματολογία, ιδεολογική στάση) για εκπαιδευτικές δραστηριότητες γραπτού και προφορικού λόγου, αλλά θεωρούμε το σχεδιασμό (σύλληψη), τις διεργασίες παραγωγής, τις επιλογές και τις αποφάσεις διατύπωσης που παίρνει ο δημιουργός οπτικοακουστικού λόγου προκειμένου να εκφραστεί, ως δραστηριότητα συγγραφής αντίστοιχης με τη συγγραφή γραπτού λόγου. Ο οπτικοακουστικός λόγος λοιπόν θα πρέπει να λειτουργεί και να διδάσκεται ως εναλλακτική "γλώσσα" μέσα σε όλα τα μαθήματα.

Στην παραπάνω λογική συντάχθηκε το προτεινόμενο Πρόγραμμα Σπουδών για την Οπτικοακουστική Έκφραση στην Υποχρεωτική Εκπαίδευση και ο συνοδευτικός Οδηγός για τον Εκπαιδευτικό: [Πρόγραμμα Σπουδών για την ΟΑ Έκφραση](http://www.karposontheweb.org/ελληνικά/Εκπαιδευτικό_Υλικό/Προγράμματα_Σπουδών)
([www.karposontheweb.org/ελληνικά/Εκπαιδευτικό Υλικό/Προγράμματα Σπουδών](http://www.karposontheweb.org/ελληνικά/Εκπαιδευτικό_Υλικό/Προγράμματα_Σπουδών))

Αναλυτική εισήγηση για όλα τα παραπάνω, στο: [Οπτικοακουστική Παιδεία στο σχολείο](http://www.karposontheweb.org/ελληνικά/Εκπαιδευτικό_Υλικό/Βιβλιογραφία/Άρθρα_και_κείμενα/Θέματα_Οπτικοακουστικής_Παιδείας/Μένης_Θεοδωρίδης,_\)
([www.karposontheweb.org/ελληνικά/Εκπαιδευτικό Υλικό/Βιβλιογραφία/Άρθρα και κείμενα/Θέματα Οπτικοακουστικής Παιδείας/Μένης Θεοδωρίδης, "Προτάσεις Οπτικοακουστικής Παιδείας στο χώρο της Τυπικής Εκπαίδευσης"](http://www.karposontheweb.org/ελληνικά/Εκπαιδευτικό_Υλικό/Βιβλιογραφία/Άρθρα_και_κείμενα/Θέματα_Οπτικοακουστικής_Παιδείας/Μένης_Θεοδωρίδης,_\))

Σας ευχαριστώ.